

D · N

17/2 1953

Utrikespolitisk analys

Det stora verket om den svenska utrikespolitikens historia tenderar, om det fullföljs som hittills, att i huvudsak bli ett utmärkt kronologiskt kompendium, men att ge mycket litet av den eggelse till tänkande och debatt som åsyftats. Till stor del är detta en konsekvens av arbetets planläggning. Varje forskare skriver om sitt tidsavsnitt, han känner sig inte skyldig, skulle kanske känna det som en förmätenhet att närmare gå in på de allmänna problem, som är mindre tidsbundna. Och då arbetet är tänkt som rent historiskt, finns föga utrymme för analyser av utrikespolitikens, och särskilt den svenska utrikespolitikens, betingelser. Härtill kommer, det bör nämnas, att de svenska historikerna i gemen — vilket man många gånger har skäl att vara tacksam för — är ovanligt starkt inriktade på forskning och leverans av ostridiga fakta, misstänksamma mot och rädda för resonemang och perspektiv.

Vad är det då fråga om, vilka problem åsyftas? Låt oss först beröra några problem som utan tvivel är historiska, men historiska i den meningen att de ger utblick över utvecklingen på lång sikt och därmed belyser och befruktar samtidens debatt. En linje gäller just de allmänna idéernas betydelse under skilda tider: religiösa, dynastiska, nationella, maktpolitiska, sociala, internationallistiska. En översikt av detta problemkomplex ger bakgrunden till det faktiska förloppet och ger ofantligt mycket mer av bildning och spänning än den rent kronologiska redogörelsen. En annan linje är diplomatins teknik och metoder. En tredje är debatten kring och opinionen i utrikesfrågor. En fjärde, också den främst tillämplig på senare tid, är förhållandet mellan politiska partier och sociala grupperingar sådant det återspeglas i eller påverkar utrikespolitiken.

Men än viktigare är de allmänna, i mera egentlig mening politiska problemen. Naturligtvis avses inte något som leder fram till ställningstaganden i aktuella frågor. Men väl en sådan analys som rationaliserar debatten genom att utmönstra gängse fördomar och tanklös-

heter och fixera de vettiga frågeställningarna. "Den hederliga historiens främsta uppgift", skriver Namier i "The Avenues of History", "är att diskreditera och driva bort alla de meningslösa och ohederliga varianterna." I både vetenskaplig och politisk debatt överflödar sådana påståenden som att staterna handlar i sitt eget intresse, att avtal i realiteten inte har någon betydelse, att de ekonomiska drivkrafterna är avgörande, att krigen beror på nationella motsättningar eller det bestående produktionssystemet osv. En historiskt underbyggd framställning av utrikespolitik i allmänhet och svensk utrikespolitik i synnerhet skulle rensa luften.

Man kunde här som slutpunkt tänka sig ett arbete eller en serie inlägg av verkets författare och andra vetenskapsmän med mera varierande inriktning. Om det finns något i de vackra ord som sades vid planläggandet, skall väl de personer som skriver och läser verket komma på något mera generellt och stimulerande än ett klarläggande av detaljer i förhandlingar eller planer eller avtal. Den som tvivlar på detta bör läsa några av de lysande historisk-politiska skrifter som under de senaste åren publicerats av amerikanska vetenskapsmän om amerikansk utrikespolitik (Morgenthau, Perkins, Beard, Kennan, Tannenbaum). Slutsatserna blir stundom divergerande, självfallet, men analysen innebär en rening av begrepp och idéer som är ovärderlig.

Det vore underligt om inte de begränsade summor som behövs för en utvidgning av den ursprungliga planen i antydd riktning kunde uppbringas. De kostnader som här kommer i fråga är vida mindre än de från början förutsedda, de fördelar om vilka utrikesminister Günther talade i april 1944 kan helt enkelt inte uppnås på den väg som hittills beträffas.

17/2

"Ett äventyr"

är hr Rolf Edbergs karaktäristik av det nordiska råd som nu sammanträder i Köpenhamn. En del yttranden på mötet tyder på att andra deltagare har en nästan lika bisarr syn på saken; en del är rädda för att man gått för långt, andra talar som om det vore fråga om en stor nydaning. Realiteten är att rådet är en förhandlings- och diskussionsklubb utan beslutanderätt, ja, utan rätt att ens beröra ting som är av stor betydelse och därför kunde vara oroande, såsom utrikespolitiken. När man i det sammanhanget nämmer ordet äventyr går det långt — idyllen skall vara bra total, synvinkeln bra begränsad för att konversatorerna i Köpenhamn skall tro sig vara banbrytare i farlig terräng, men en beprövad metod är ju att genom högljutt prat söka dölja att ingenting blir gjort.